

Становище

За дисертационен труд на тема: „Градът и неговото активно гражданство. Случаят София. (Активното гражданство и новите политики за управление на градовете)“

На Миглена Красимилова Герасимова, редовен докторант към Катедра Социология, Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата)

От проф. дсн Майя Грекова, Катедра Социология, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, член на научното жури, назначено със Заповед на Ректора РД-38-139/12.02.2018 г.

В контекста на днешния свят и днешния български град темата на дисертационния труд на Миглена Герасимова е актуална в две различни, макар и взаимнообвързани измерения. От една страна, това е проблематиката на градското пространство, неговото благоустрояване и устойчиво развитие съобразно различаващите се потребности, представи и очаквания на настоящите градски обитатели, но и с обоснована визия за потребностите и очакванията на бъдещите градски обитатели, доколкото материалното измерение на града не може да понесе драстични промени в краткосрочен план. От друга страна, са проблемите на управлението на промените в градската среда, което в днешните условия се предполага да се реализира от перспективата на общото благо като държи сметка и постига баланс между гледните точки на различните актьори. Съвременните градски жители в по-голяма или по-малка степен са чувствителни към качеството на обитаваната от тях среда, и заедно с това са повече или по-малко активни участници в управлението на промените в нея. Дисертационното изследване убедително разкрива трудностите и причините за напреженията между основните действащи лица в управлението на промяната в специфичната софийска градска среда: общинска администрация, градски НПО, активни или по-скоро епизодично активизиращи се граждани.

Струва ми се важно да обърнем внимание на няколко основни за дисертацията предпоставки. На първо място е основателното допускане, че София като град-столица е релевантният контекст за проследяване и анализ на формирането на нови политики за

управление на града, както и за изявяване на проблемите на изграждащите се взаимоотношения между местна администрация, градски НПО и граждани. Доколкото градът-столица не само е най-големият български град, в който са съсредоточени (почти) всички централни държавни институции, но и градът, в който в най-голяма пълнота присъстват различни социални групи, различаващи се представи за „добър живот“, експертиза от всички научни области, политически и икономически интереси, и т.н.

На второ място е аргументираното от самото начало разграничение между „градски“ (и не само) НПО като част от „активното гражданство“ и „активни граждани“ (по-горе ги обозначих като „епизодично активизиращи се граждани“). Това разграничение е възможно да предизвика възражения или поне учудване. От една страна, защо да са част от „активното гражданство“ „градските НПО“, изграждащи се почти изцяло върху експертно знание? Не са ли те по-скоро професионални сдружения, отстояващи специфичен професионален, а не граждански интерес? От друга страна, „гражданин“/„гражданство“ (като обозначаващо съвкупност/общност на граждани) само по себе си не предполага ли активност? Що за гражданин е незаинтересованият от специфичните градски проблеми жител на даден град? Смятам, че последователното провеждане на посоченото разграничение в дисертацията е напълно оправдано, макар че, може би, не е достатъчно аргументирано. Миглена Герасимова прокарва това разграничение, критично осмисляйки своя собствен опит като член на градски НПО. И тук е мястото да подчертая едно особено предимство, но и предизвикателство, което от самото начало съпътства работата на докторантката: Миглена е урбанист, интересът ѝ към социологическо надграждане на придобитата в УАСГ експертиза е провокиран от непосредствения ѝ сблъсък както с напреженията при формирането на „градски НПО“, така и при опитите им да влязат в продуктивна комуникация със столична (и не само) администрация, а и при усилията им да провокират ангажираност у уж пряко заинтересовани граждани. Предимството на личния опит от подобна включеност в процесите на взаимодействие е безспорно. Но то съдържа в себе си и предизвикателството на непрекъсната смяна на гледните точки: участникът в процесите познава трудностите и проблемите отвътре; но се предполага да заскобява тази своя лична ангажираност, когато описва и анализира процесите на взаимодействие от гледна точка на другите актьори – представителите на общинската администрация и гражданите; и да заема позицията на изследовател, когато анализира цялостния процес на (предполагаемото) сътрудничество за

постигане на по-добра градска среда и по-добро управление на промените в нея. Смятам, че Миглена Герасимова успешно се е справила с това предизвикателство.

Един от важните приноси моменти на дисертационния труд е анализът на възможностите за изграждане на доверие между актьорите в градското планиране и управление на процесите на промяна на градската среда. През последните години по различни поводи се обсъжда липсата на доверие – към институциите от страна на гражданите, и по-общо между гражданите, на институции към групи граждани, не споделящи институционална позиция, и т.н., а и резултати от изследвания потвърждават наличието на този сериозен за българското общество проблем. Рядко обаче се среща сериозен и аналитичен поглед към процеса на изграждане на доверие между взаимодействащи актьори по конкретни въпроси. Миглена Герасимова внимателно оглежда причините за недоверието и се пита за конкретните действия, стъпки в продължителния и труден процес на изграждане на доверие между администрация и градски НПО, между администрация и граждани, между градски НПО и граждани, за да се разгърне процес на действително (а не формално, заради предписания и директиви) взаимодействие. Взаимодействие като осъзната необходимост от опознаване на аргументирани различаващи се позиции по въпросите на устойчивото развитие на градското пространство и управлението на споделяния градски живот. Напълно споделям заключителните два параграфа от самооценката на Миглена Герасимова за приложимостта на резултатите от проведения в дисертацията анализ „за създаване и усъвършенстване на политики/те за гражданско участие“ (Автореферат, с. 25). Вярвам, че участието на Миглена Герасимова в екипа на „Визия за София“ ще превърне поне в известна степен в реалност посочената възможност.

И още малко за приносите на дисертационния труд в донякъде критичен (а и самокритичен – в качеството ми на научен ръководител) тон. Представянето на някои от тях в края на автореферата би могло да е в по-голяма степен ориентирано към резултатите от проведените анализи, към заключенията и препоръките, които са изведени от тях. По никакъв начин обаче не ги поставям под съмнение – напротив, смятам, че те са много по-силни, отколкото начинът на представянето им създава като впечатление, ако прочитът им не е съпроводен с внимателно запознаване с цялостния текст на дисертацията. За мен приносите на дисертационното изследване са безспорни и те имат научно-приложен характер.

Авторефератът коректно представя логиката и съдържанието на дисертационния труд.

Миглена Герасимова е посочила достатъчен брой публикации по темата на дисертацията. Вероятно за някои от тях би могло да възникне възражение, че не са в строго научни издания. Намирам за необходимо отново да подчертая: приносите на дисертационния труд имат научно-приложен характер. Тъкмо поради това фактът, че в хода на работата си Миглена е публикувала и текстове, които са ориентирани към и са достигнали до по-широк кръг читатели, е предимство, а не недостатък на публикационната ѝ дейност.

Като научен ръководител на дисертантката категорично заявявам: дисертационният труд е изцяло лично постижение на Миглена Герасимова.

Заключение:

Като имам предвид съдържанието на дисертационния труд и неговите научно приложни приноси, убедено препоръчвам на членовете на научното жури да вземат решение за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по социология (професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата) на Миглена Красимилова Герасимова.

Подпис:

София, 26.03.2018 г.